

resnično, kajti kit je do 20 metrov dolg, in ako bi se v kvišku sklonil, bi bil kot hiša visok. Tudi je res, da se valí, ker nima nog, da bi hodil. „Po suhem ne hodi“, ker je riba in živi v morji, in tedaj tudi nikoli ne gre v ogenj. Uganka pravi: „Pa vendar pri sebi 'ma brizglíci dve“. Res je tako: kit ima verh glave v sredi nosnici ali brizgli, skozi kateri brizga gorki vodeni zrak iz pluč, da se daleč vidi in sliši. Da „v odperti mu gobec lahk' plovec veslá“, je verjetno, kajti kitovo žrelo je neznano veliko, čez 7 metrov dolgo in čez 4 metre široko, tako, da ima čolnič z brodnikom ali plovcem v njem dovolj prostora. Čudno pa je to, da ima ta riba pri toliko velikanskem žrelu vendar goltanec tako ozek, da more samo majhne morske živalice, recimo: rake, polže, polipe i. t. d. požirati. „Podpornice pri žrelu“ so rožene ploče ali „usi“, ki mu pri žrelu stojé kakor slopovi ali stebri in katerih ima na vsaki strani žrela 361 do 350. „Obleko ima belo“, to je debelo mast, katere ima odraščén kit do 800 centov, in mu ves život obdaja, po herptu ima černo kožo, tedaj „černkast plašč“, in ker je ves kitov život lepo okrogel in v kožo kakor žamet zavít, pravi uganka, da mu je obleka „iz céla narjéna za njega nalašč“. „Jemljejo obleko mu radi ljudje“, zato ker jim daje mnogo dobička. Kit srednje velikosti tehta blizu 2000 centov, tedaj odvaga 200 volov ali 30 slonov, in ribja kost sama vaga čez 30 centov. Veliko ladij gre vsako leto kitov lovit. Ko lovci kita zapazijo, bližajo se mu v posebnih čolnih, in ko se mu dovolj približajo, napadejo ga z ostvami. Akoprem ranjen kit tekoj izgine pod vodo, mora vendar zopet priti na poveršje, da si oddahne, kar se zgodi za 5—10 minut časih pa tudi še le za čertert ali celó pol ure. Zopet ga zbadajo z novimi ostvami in s sulicami tako dolgo, da se izkervavi in pogine. Kit tehta do 70 ton (tona je 20 angleških centov po 112 funtov), ima okolo 30 ton masti s 324 tonami trana ali ribje masti in ker ena tona trana stojí 3 do 4 livre sterling (okolo 30 do 40 gl. av. velj.), se lahko izšteví, koliko je vredna kitova mast; in ako pravijo, da ta žival dá še 3360 angl. funtov ribjih kosti, katere plačujejo tone po 160 do 180 funtov sterlingov, se ne bomo čudili, da mu ljudje tudi „izdérájo dolge zobe“.

„Če vediti hočeš kje živi ta zmaj, iskat pa le pojdi v tečajni ga kraj.“ Tù uganka kaže, kje je kitova domovina. „Zmaj“ ga imenuje zato, ker je nenavadno velik in strašan. „Zmaj“ je izmišljena kači podobna, krílata in silna pošast. „Tečajni kraj“ je v severu in jugu. Kit živi največ v severnem ledenem morji; neki drug temu podoben kit živi pa tudi v južnem ledenem morji, dokler morje še ni preveč ledeno. Pravijo, dá je najraje pri severnem primorji v Evropi, Aziji in Ameriki; včasí pa se tudi nahaja v kamčatskem morji. Pogosto živi v grenlandskem vodovji, najmanj pa v azijskem primorji.

Jan Nep. Nečásek.

Ko trombe glas, ko zvon doní,
Od verlega moža spomin.
Kosekl.

A.

»Nečásek jest muž v úřadě svém beze všeho hluku na nejvýše blahodárně působící a vřidnosti svou umí si získati srdce všech, kdož s ním činiti mají.«

Slovník Nauč. D. V. str. 684.

Nečásek je mož v vradu svojem brez vsega golča ali šuma kar največ blagodarno delajoč in z vřidnostjo svojo zná si pridobiti serce vseh, kteri koli z njim opraviti imajo. — Tako kratko pa krepko je l. 1865, kedar je še živel Nečásek, značaj njegov zaznamnjan bil v vélikem českem Slovníku Naučnem, in da je to tudi istina, poterjujejo mi Slovenci vsi, kteri so poznali tega nekdanjega ravnatelja gimnazije Ljubljanske.

Bilo je pred Kresom l. 1857, kar dobim na deželo, kjer sem v tihi dolini Horjuljski srečen pomagal v duhovskem pastirstvu, od tedanjega veroznanskega učitelja A. Globočnika pismo, da me gimnazijski ravnatelj, gospod Janez Nečásek, kteri me pozná le po tem, kar je slišal o meni, dobiti želi na gimnazijo za učitelja veronauka ter slovenščine. Poklic ta dospel mi je nenadoma; a pozneje izvé, da me je sebi za naslednika nasvetoval mu Metelko sam, in njega je jako čislal Nečásek. Ko sem pozvan prišel k temu v vradnico, priljubil se mi je ravnatelj koj, in jaz menda njemu, kajti brez mene pri ministerstvu in škofijstvu vredi vse dotlej, da z novim šolskim letom 1857/8 vstopim v gimnazijo za učitelja ter služim pod njim in z njim tako, da bil mi je Nečásek voditelj prav očetovski in celo priserčen prijatelj. Težko mi je bilo slovó, kedar je l. 1862 iz Ljubljane preselil se v Prago za ravnatelja na gimnazijo Staromeško. Rad sem leto potem o tisučnici slovanski z Velehrada na Česko hitel tudi k njemu, in ko l. 1866 prerano umre Nečásek: ne gine, marveč — kdo vé zakaj — čim dalje tim bolje vedno mi ko trombe glas, ko zvon doní od verlega moža spomin.

»To je bil mož« — glasilo se je sploh pri odhodu njegovem iz Ljubljane; toliko spoštovanje si je pridobil bil na Kranjskem. »To je bil mož« — pisalo in tiskalo se je tudi o smerti njegovi. — »Mož ni, mož nam manjka, značajev pogrešamo« — čuje se v sedANJI razburkani dobi tolikrat. — Namenil sem si letos popisati nekoliko, kar sem sam že učitelj vidil ali slišal, skusil ali opazil o tem verlem možu; morda bo kakemu učitelju tovaršu v spodbudo, da z menoj vred poreče i sam sebi: Esto vir — Bodi mož!

Pravi mož se ne spozná le po obličji, ampak tudi po govorjenji in dejanji, po pismih in prijateljih. Po vsem tem hočem nekoliko opisati Ne-

čáska, kajti drage so jagode zlate, pa še draži so modrih izreki, in — morda naposled z menoj vred poslušá kdo vabilo: „Glej in stori po podobí, která ti je pokazana bila, če tudi le v Učiteljskem Tovarišu“!

„Hvalímo sloveče može in naše očake v njih rodovinah . . Bili so možje mogočni in prevideni z modrostjo . . Dajali so ljudstvu svoje modrosti presvete nauke . . Prizadevali so si za lepe reči, in mirno so živeli v svojih hišah . . Njih trupla počivajo v miru, a njihovo ime živi od roda do roda“. — Kako lepo se te svetopisemske besede obračati dajo na ranjkega dokaj slovečega učitelja, modrega šolskega ravnatelja, ljubljene-
nega moža, predobrega očeta!

Da pa ne poreče kdo, češ, zaljubljen vanj preslavlja ga iz sebičnosti ali draživosti, povém koj tukaj očitó, da se v opisovanji tem ravnal bodem po nauku svetnikovem: „Ne hvali človeka o njegovem življenji, temuč hvali in povzdiguje ga po smerti, kedar hvalijočega ne vodi prilizovanje, in hvaljenega ne moti prevzetovanje“. — Razun tega hočem Nečáska, da si popolnoma prosto, kazati vzlast po svedočbah, kteri so bili o slovesu, toraj gotovo brez sebičnosti in draživosti, javno poklonili mu učenci pa učitelji gimnazije Ljubljanske.

Poprej pa naj povém še ob kratkem, kar je čitati o njem v že omenjeni znameniti knjigi slovanski. Rodil se je Nečásek Jan Nepomucký 5. septembra 1813 na Visokem (Hochstadt) pod Kerkonoši. Hodil je v šolo najpred domá, potem v Litomericah; gimnazijo je zveršil v Jičínu, kjer mu je tudi učitelj bil sloveči pisatelj česki K. Maháček (r. 1799, u. 1846), modroslovje pa v Pragi. Na vseučilišču se je pridno pečal vzlasti z vedami jezikoslovnimi, matematičnimi, modroznanskimi. L. 1838 postane pridružnik ali adjunkt na gimnaziji Staromeški, kjer mu je predrag predstojnik bil slavni J. Jungman (r. 1773, u. 1847), pomaga nekoliko tudi na gimnaziji Malostranski; l. 1842 pa pride za pravega profesorja v Heb (Eger), kjer nekaj let posebej podučuje jezik česki ter dopisuje v časopis Přítel mladeže, ki je izhajal v Kraljevem Gradcu, pa v Novine Pražske. Za ministra L. Thuna postane Nečásek začasni reditelj ali ravnatelj osmorazredne gimnazije Hebske, l. 1852 pa pravi gimnazijski ravnatelj v Ljubljani, kjer se je priučil jezika slovenskega, popisal povestnico gimnazije Ljubljanske od l. 1418 do l. 1792 ter priobčil jo v letnih sporočilih gimnazijskih, vstanovil blagodarno društvo v podporo ubožnim učencem. Deloval je ondi skoro deset let, in 10. decembra 1861 imenovan bil reditelj gimnazije Staromeške v Prago. O slovesu je društvo zgodovinsko izročilo mu listino uda dopisovatelja, učenci so poklonili mu venec slovenskih pesmi, zbor profesorjev ljubljanskih pa je ravnatelju Nečásku v dokaz svojega spoštovanja podal lepo slikano in umetno spisano spomenico (cf. Slovn. Nauč.). —